

TƯ VẤN CHÍNH SÁCH

MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ QUẢN LÝ VĂN HÓA Ở CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO

FONGSAMOUTH PHOUVINH

TÓM TẮT

Văn hóa Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào mang đậm bản sắc dân tộc Lào, bao trùm lên toàn bộ đời sống xã hội và là kết quả của sự sáng tạo của 49 bộ tộc thuộc bốn nhóm ngôn ngữ Lào-Thái, Môn-Khmer, Mônng-Đao và Hán-Tạng. Đặc điểm nổi bật trong văn hóa các bộ tộc Lào là sự năng động, sáng tạo, tính cách con người hào hiệp, rộng rãi, có sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa bản sắc văn hóa khu vực Đông Nam Á, Ấn Độ và văn hóa phương Tây... Việc Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào gia nhập tổ chức ASEAN, chuẩn bị vào tổ chức WTO và bình thường hóa quan hệ với các nước láng giềng đã và đang trở thành hiện thực. Trong bối cảnh đó cần phải có những cách quản lý văn hóa phù hợp trong những năm tới và đồng bộ cả cấp vĩ mô và vi mô.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Ý thức sâu sắc vị trí của văn hóa đối với sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước, đồng chí Kaison Phomvihan, nguyên Tổng bí thư Đảng Nhân dân Cách mạng Lào đã

khẳng định: “Mất văn hóa là mất tất cả” (Khai Sơn Phôm Vi Hẳn. 1993, tr. 56). Từ sau năm 1975, khi nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào thành lập, và cùng với việc xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa từ năm 1986, nền văn hóa của các bộ tộc Lào đã đạt được những thành tựu to lớn. Tuy nhiên, trong điều kiện phát triển nền kinh tế thị trường, với những mặt trái của cơ chế này không được chế ngự tốt, ở thành thị đã xuất hiện một bộ phận dân cư quay lưng lại với truyền thống văn hóa dân tộc, sống nặng vì lợi ích vật chất... mà biểu hiện rõ nét nhất là sự xói mòn về đạo đức, lối sống, sự gia tăng các tệ nạn xã hội. Ở một số vùng nông thôn tổ chức đình đám, ma chay, cưới xin linh đình gây sự lãng phí về tiền của, thời gian, ô nhiễm môi trường và mất trật tự an ninh... Ông F. Mayor - Tổng Giám đốc UNESCO (1988-1997) khi nói về những mục tiêu phát triển văn hóa đã chỉ rõ: “Nước nào tự đặt cho mình mục tiêu phát triển kinh tế mà tách rời môi trường văn hóa thì nhất định sẽ xảy ra những mất cân đối nghiêm trọng cả về kinh tế lẫn văn hóa, và tiềm năng sáng tạo của đất nước sẽ bị suy yếu rất nhiều” (dẫn lại theo Hồ Liên, 2008, tr. 44).

2. NỘI DUNG

Với xu thế toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế, cùng với chính trị, kinh tế-xã hội thì văn

Fongsamouth Phouvinh. Thạc sĩ. Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Champasac - Nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào. Nghiên cứu sinh ngành Văn hóa học Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

hóa là nhân tố quan trọng hàng đầu trong tiến trình tồn tại và phát triển của mỗi quốc gia. Trước những tồn tại, hạn chế như trên, Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào tập trung vào một số định hướng mà Đảng Nhân dân Cách mạng Lào đã vạch ra để thúc đẩy việc hoàn thiện hệ thống tổ chức quản lý văn hóa của Nhà nước. Đó là:

1. Tăng cường nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước đối với văn hóa

Hiện nay, công tác lãnh đạo và quản lý nhà nước ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào trên lĩnh vực văn hóa chưa ngang tầm với yêu cầu của sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Mục đích của công tác quản lý văn hóa là làm sao cho nhân dân được thụ hưởng đời sống văn hóa lành mạnh, phong phú, tri thức cao, nhằm xây dựng gia đình bền vững và góp phần phát triển xã hội.

Xây dựng đời sống văn hóa cộng đồng bằng cách tổ chức nhân dân tham gia rộng rãi vào các hoạt động văn hóa. Sự nghiệp xây dựng và phát triển văn hóa là sự nghiệp của toàn dân, do Đảng lãnh đạo, trong đó đội ngũ trí thức giữ vai trò quyết định, qua đó nâng cao trình độ dân trí, thực hiện quyền làm chủ của quần chúng trong sáng tạo và hưởng thụ các giá trị văn hóa.

Rõ ràng một điểm mới trong nhận thức ở đây là, khi đất nước Lào chuyển vào thời kỳ đổi mới và xã hội hội nhập, bắt buộc phải xây dựng một xã hội học tập và một nền kinh tế tri thức khi văn hóa đang trở thành sức mạnh nội sinh của sự phát triển, khi sự phát triển về mọi phương diện của đất nước phải dựa trên nền tảng văn hóa mới có thể giữ được cho dân tộc có gương

mặt riêng và bảo đảm được sự cân đối và bền vững mà không sa vào so lệch, khủng hoảng và suy thoái. Ở Việt Nam, Nghị quyết 5 (khóa VIII) của Đảng Cộng sản Việt Nam chỉ rõ: “Xây dựng và phát triển văn hóa là sự nghiệp của toàn dân do Đảng lãnh đạo, trong đó đội ngũ trí thức giữ vai trò quan trọng”. Ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào, vai trò đội ngũ trí thức càng được coi trọng trong sự nghiệp lãnh đạo của Đảng và quản lý Nhà nước đối với văn hóa.

Để nâng cao tính văn hóa trong hoạt động văn hóa, Đảng Nhân dân Cách mạng Lào đã có chủ trương, nghị quyết đầy đủ, đồng bộ trong việc hướng dẫn, thúc đẩy vấn đề này. Chiến lược quản lý và phát triển văn hóa được thể hiện tập trung trong khẩu hiệu: *Dân tộc, quần chúng và tiên tiến*. Đó là định hướng quan trọng, mang tính chất thống nhất về chiến lược nhằm nâng cao hoạt động bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào.

Để thực hiện chức năng quản lý của bộ máy thể chế Nhà nước trong hoạt động quản lý văn hóa theo hướng Nhà nước pháp quyền, cùng với việc hoàn chỉnh hệ thống pháp luật, việc xây dựng ý thức pháp luật dân chủ, nhân văn trong quản lý và hoạt động chuyên môn là một trong những nhiệm vụ hết sức quan trọng ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào. Thể chế hóa đường lối, quan điểm chính sách của Đảng thành pháp luật, thành các kế hoạch dài hạn, trung hạn và các chương trình, kế hoạch mang tính chuyên sâu nhằm giải quyết một số nhiệm vụ đặc thù trên lĩnh vực cụ thể của văn hóa.

Văn hóa phát triển hay trì trệ là tùy thuộc vào mối quan hệ biện chứng giữa sự lãnh

Trong những năm qua, Quốc hội nhân dân nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào đã ban hành 79 luật, trong đó có 3 bộ luật về lĩnh vực văn hóa: Luật Thông tin đại chúng; Luật Di sản văn hóa (Luật Xuất bản) và một số văn bản dưới luật khác. Đây là những nỗ lực đáng ghi nhận, đóng góp vào sự nghiệp xây dựng nhà nước pháp quyền của Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào ở tầm vĩ mô, nhất là hệ thống quản lý theo hướng đa chủ thể, đa ngành. Sự ra đời của các bộ luật và nghị định là một thành tựu chung của ngành lập pháp, đồng thời cũng thể hiện sự nỗ lực cố gắng của ngành thông tin-văn hóa ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào.

Tuy vậy, ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào quản lý văn hóa và các hoạt động văn hóa còn nhiều bất cập. Thí dụ: Luật Di sản văn hóa về cơ bản mới chỉ là bộ luật khung. Chính phủ đã ban hành nghị định để giải thích một số điều của luật. Vẫn cần phải

xây dựng một số quy định, quy chế, làm cho luật trở nên cụ thể, thì việc vận dụng trong thực tiễn mới khả thi.

Phương hướng cơ bản trong lĩnh vực văn hóa thông tin ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào là phải bổ sung, điều chỉnh một số quy định của các luật đã ban hành để giải quyết những vấn đề thực tiễn đặt ra và phù hợp với những cam kết của Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào khi gia nhập AFTA và WTO. Bổ sung những quy định về quản lý di sản thiên nhiên đối với các công trình xây dựng. Đối với Luật Du lịch, cần bổ sung, điều chỉnh một số quy định cho phù hợp với Hiệp định Thương mại Thế giới. Đẩy mạnh việc xây dựng luật mới trong lĩnh vực văn hóa để điều chỉnh các hoạt động phong phú, đa dạng của hoạt động này.

Trước thời cơ và vận hội đan xen những thử thách mới, không phải chỉ có ngành văn hóa mà các đoàn thể, hội đoàn và nhân dân đều tham gia quản lý văn hóa. Với những hành vi không lành mạnh diễn ra trong vũ trường, phòng karaoke, quán bar, nhà hàng... mỗi công dân có thể thông báo đến các cơ quan chức năng hoặc báo chí để kịp thời ngăn chặn, chấn chỉnh hoặc xử lý. Những gian hàng trò chơi “chui” trong các dịp lễ, những hoạt động cờ bạc trá hình, cách tổ chức, ứng xử kém văn hóa ở một số hội chợ cũng phải được cảnh báo để chấn chỉnh. Không nên nghĩ công việc của ngành nào thì ngành ấy quản lý, mà cần có sự “cộng đồng trách nhiệm” trong quản lý văn hóa.

Quản lý văn hóa cần phải có một cách nhìn toàn diện. Trong từng hoạt động vĩ mô, trung mô, các cấp các ngành cần tránh khuynh hướng tách rời hoặc lệch

Vấn đề đào tạo đội ngũ cán bộ văn hóa thông tin ở cơ sở có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Cần có chính sách ưu tiên, ưu đãi cho đội ngũ cán bộ trong lĩnh vực này. Nhà nước và các tổ chức xã hội nên có những biện pháp đồng bộ để đào tạo mới kết hợp với đào tạo lại lực lượng này, để thích ứng nhanh với những yêu cầu mới của trình độ công nghệ mà quá trình tổ chức các hoạt động quản lý văn hóa ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào đòi hỏi. Như tác giả Đào Văn Bình đã có lần nhận xét: “Văn hóa tổ chức là văn hóa của dân, còn văn hóa quản lý nhà nước là văn hóa của cơ quan. Nếu *quan* có văn hóa, có mẫu mực mới làm gương cho dân, cho tập thể tổ chức hoạt động văn hóa” (Đào Văn Bình, 2008, tr. 105).

Văn hóa nói chung, xây dựng đời sống văn hóa cộng đồng ở cơ sở nói riêng, là khái niệm rộng, không tách rời giữa văn hóa cổ truyền và hiện đại, văn hóa chuyên nghiệp và không chuyên nghiệp... bao gồm toàn bộ những giá trị mà con người sản sinh ra trong quá trình phát triển đời sống văn hóa ở cơ sở. Vì vậy, khi đề cập tới quản lý hoạt động văn hóa ở cơ sở cũng có nghĩa là nói đến hoạt động sáng tạo, tiếp xúc và hưởng thụ văn hóa trên những phương diện vật chất, tinh thần và tâm linh ở những cơ sở văn hóa khác nhau. Cho nên vấn đề xây dựng đời sống văn hóa ở cơ sở được coi

như bước đi tiên quyết của sự nghiệp xây dựng nền văn hóa xã hội chủ nghĩa.

Một điểm nổi bật là, Nhà nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào đã ngày càng đa dạng hóa, cập nhật hóa loại hình hoạt động, phương thức quản lý và phổ biến tri thức văn hóa nhằm đáp ứng nhu cầu người dân ở cơ sở. Hàng loạt vấn đề được đặt ra: từ xây dựng gia đình văn hóa, làng văn hóa, xây dựng môi trường cảnh quan văn hóa đến phát triển đường xá, từ kế thừa phong tục tập quán tốt đẹp đến xây dựng quy chế văn hóa mới tương thích... là nội dung quan trọng của công tác xây dựng đời sống văn hóa cộng đồng.

Hội nghị ngành văn hóa-thông tin toàn quốc ngày 21/01/2008 tại tỉnh Champasac đã nêu ra 5 giải pháp chủ yếu để khắc phục các tồn tại, khó khăn, triển khai các hoạt động quản lý văn hóa đồng bộ với sự nghiệp xây dựng và phát triển kinh tế-chính trị-xã hội giữa các ngành, các cấp chính quyền và toàn xã hội như sau.

1. Giải pháp hàng đầu là nâng cao nhận thức và trách nhiệm của các cấp ủy Đảng và chính quyền ban ngành đoàn thể đối với sự nghiệp văn hóa-thông tin theo tinh thần kết luận của Hội nghị Trung ương Đảng lần thứ 5 (khóa IX).

2. Tăng đầu tư ngân sách cho các công trình văn hóa trọng điểm, mang tính chất phúc lợi công cộng, đồng thời đẩy mạnh huy động mọi nguồn lực trong nhân dân để phát triển văn hóa dưới hình thức xã hội hóa.

3. Tích cực đầu tư phát triển nguồn nhân lực, đẩy mạnh công tác đào tạo bồi dưỡng các tài năng văn hóa nghệ thuật, nâng cao

4. Khuyến khích các hoạt động sáng tạo, tài trợ các tác giả, các tác phẩm tiêu biểu, giúp đỡ đào tạo tài năng, tổ chức các giải thưởng, đẩy mạnh hoạt động của Quỹ Hỗ trợ văn hóa tỉnh và thủ đô.

5. Phát động phong trào thi đua xây dựng đời sống văn hóa trong toàn xã hội, trên cơ sở gắn kết phong trào toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa và các phong trào xóa đói giảm nghèo.

Tóm lại, để các giải pháp trên thực sự có hiệu quả phải tiến hành đồng bộ với các biện pháp sau.

- Quản lý văn hóa cần tập trung quản lý theo pháp luật - một yêu cầu tối thượng của nền dân chủ và pháp quyền.
- Cần nhất quán quan điểm giữa xây và chống, mà xây là trước hết và cơ bản trong quản lý văn hóa, đặc biệt trong môi trường văn hóa đô thị.
- Quản lý văn hóa gắn liền với các cuộc vận động quần chúng.
- Quản lý văn hóa gắn liền với cuộc vận động xây dựng nếp sống văn minh gia đình văn hóa.
- Quản lý văn hóa gắn liền với việc tạo ra nhiều sản phẩm văn hóa đáp ứng nhu cầu của nhân dân.
- Quản lý văn hóa cần làm tốt công tác thanh tra, kiểm tra và xử lý các hành vi vi phạm.

3. KẾT LUẬN

Qua hơn 30 năm thực hiện đường lối đổi mới của Đảng Nhân dân Cách mạng Lào, nền kinh tế-xã hội-văn hóa Lào đã từng bước đạt được những thành tựu to lớn.

Đảng và Nhà nước Lào đã xây dựng được những cơ chế, nguyên tắc quản lý ngày càng phù hợp với tình hình phát triển đất nước.

Trong sự nghiệp phát triển đất nước, để phát huy những giá trị văn hóa của nhân dân Lào mang màu sắc tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc cần nâng cao hiệu quả tổ chức-quản lý các hoạt động văn hóa, phải không ngừng học hỏi những giá trị tinh hoa văn hóa của các nước trong khu vực và thế giới; đồng thời dựa vào đặc điểm lịch sử cụ thể đất nước Lào đề ra những giải pháp phù hợp và đồng bộ cả cấp vĩ mô và vi mô. Đổi mới tư duy, nhận thức của đội ngũ cán bộ các cấp trong việc chỉ đạo thực hiện chủ trương của Đảng, chính sách của Nhà nước, nhấn mạnh vấn đề văn hóa chính trị (văn hóa thể chế, quản lý, hành chính) là mũi nhọn trong việc xây dựng quy tắc quản lý nền văn hóa Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào theo định hướng: *Dân tộc, quần chúng, tiên tiến.* □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Văn Bình. 2008. *Xây dựng và phát triển văn hóa quản lý nhà nước đối với doanh nghiệp ở Việt Nam*. Hà Nội: Nxb. Khoa học Xã hội.
2. Hồ Liên. 2008. *Một hướng tiếp cận văn hóa Việt Nam*. Hà Nội: Nxb. Văn học.
3. Khai Sơn Phôm Vi Hăn. 1993. *Người con của nhân dân*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia.
4. Phong Lê. 2013. *Thực trạng văn hóa từ thời đổi mới đến nay: Rất cần vì nó quá thiếu*. Tạp chí Thế giới mới, số 14 ra ngày 22/4/2013.
5. Mounkeo Olaboun. 2008. *Chính trị, tư tưởng và văn hóa*. Nxb. Thông tin-Văn hóa.